

ГУМАНІЗАЦІЯ ЯК ОСНОВНА СКЛАДОВА СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

На сучасному етапі процес гуманізації освіти постає явищем міжнародного характеру. Нині педагогічна громадськість активно обговорює можливості гуманізації освіти. Людність визначається характерним розумінням сутності дитячої особистості, мірою цілеспрямованого пошуку засобів розвитку суб'єкта виховання. Під гуманізацію освіти слід розуміти як реалізацію у процесі побудови відносин між педагогом і вихованцем принципів світогляду, в основі яких лежать: повага до дітей, турбота про них; перенесення у центр педагогічної уваги інтересів і проблем дитини; формування позитивного ставлення до людської особистості як вищої цінності у світі.

Аналіз доробок та досвіду гуманізації освітнього процесу, а також визначення певних проблем, гуманізації навчально-виховного процесу складають предмет і завдання даної статті.

Ядром гуманістичної педагогіки є особистість дитини і розвиток її творчих сил. Сформовані виховні концепції гуманістичного типу відрізняються наступними критеріями: наявністю педагогічної концепції; способом життя колективу з перевагою позитивних ціннісних орієнтацій і відчуженням негативних явищ; атмосферою взаємної довіри, доброзичливості і взаємодопомоги, що забезпечує кожній дитині відчуття душевного комфорту; способами розв'язання конфліктів внутрішніми силами; взаємодія із навколишнім середовищем [2].

Основним критерієм педагогічної доцільності виховної системи визнається самопочуття учнів, їх особистісний розвиток, уміння педагогічного колективу передбачати кризові стани і долати їх. Ознаками гуманістичної виховної системи в школі можна зазначити: наявність єдиної концепції розвитку шкільної виховної системи; формування здорового способу життя; поєднання фронтальних, групових та індивідуальних форм виховного впливу і взаємодії; забезпечення захисних функцій колективу; різноманітна спільна діяльність різновікових колективів та об'єднань [1].

Освіта – один із головних факторів перетворення суспільства у руслі гуманістичного ідеалу. Аналіз педагогічного досвіду у багатьох освітніх закладах показує, що поодинокі спроби педагогів відновити і удосконалити свою виховну діяльність шляхом внесення до неї гуманістичних змін не приносять бажаного результату. Найбільш істотним проявляється протиріччя між масовим характером створення гуманістичних виховних систем в освітніх установах і недостатньому досвіді педагогів у побудові цих виховних систем. Однією з причин недостатньо високого рівня сучасної культури є слабка духовна розвиненість молоді [4].

Метою гуманного виховання і навчання керуються у таких

державних документах: Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття), Концепція національного виховання, Національна доктрина розвитку освіти. У принципах Державної національної програми «Освіта» («Україна ХХІ століття») визначається, що гуманізація освіти «полягає в утвердженні людини як найвищої соціальної цінності, найповнішому розкритті її здібностей та задоволенні різноманітних освітніх потреб, забезпеченні пріоритетності загальнолюдських цінностей, гармонії стосунків людини і навколишнього середовища, суспільства і природи» [5].

Шляхи і способи розвивального впливу на особистість через засади гуманності визначають відомі вчені-дослідники, наприклад, Ш. Амонашвілі, А. Асмолов, Е. Барбіна, І. Бех, Л. Богомолова, А. Бойко, А. Бондар, Е. Варламова, С. Гончаренко, Л. Даниленко, І. Зязюна, А. Капська, А. Касьянова, Б. Коссова, Ю. Костенко, І. Кузнецова, Ю. Мальований, З. Малькова, О. Мороз, Н. Ничкало, О. Рудницька, В. Семиченко та ін.

Педагог-дослідник Євген Шиянов розглядає гуманізацію освіти як соціально-педагогічний феномен, що відображає сучасні суспільні тенденції у побудові і функціонуванні системи освіти. Автор стверджує, що сутність даного феномена складається з того, що:

- гуманізація – ключовий елемент нового педагогічного мислення, що змінює погляд на характер та суть навчально-виховного процесу, у якому педагоги і вихованці – суб'єкти розвитку своєї творчої індивідуальності;
- гуманізація складає важливу характеристику способу життя, вона передбачає нові відносини між педагогом та учнем у педагогічному процесі;
- гуманізація – це процес, спрямований на розвиток особистості як суб'єкта творчої праці, пізнання та спілкування [6].

Переорієнтація сучасної педагогічної думки на людину і її розвиток, відродження у школах гуманістичних традицій стали найважливішими завданнями, поставленими самим життям. Дитина знову стає «мірою всіх речей»: професіоналізму педагогів, адекватності розвивальних умов, якості освітньої системи, атмосфери виховного співтовариства, культурного простору освітньої установи тощо. Гуманізація цілісного педагогічного процесу – це орієнтація його цілей і результатів на дитину як вищу цінність, зміну світогляду його учасників на основі ідей гуманізації [3].

Отже, на нашу думку, головними рисами гуманістичної педагогіки є: концентрована увага на внутрішньому світі дитини, орієнтація на розвиток особистості школяра за допомогою навчання і спілкування; пошук нових методів, форм і засобів навчання і взаємодії з дитиною.

Підсумовуючи вищезазначені міркування, можна зробити висновок, що гуманізація – це основна складова сучасної педагогічної діяльності. Саме це визначає зміну завдань, які постають перед педагогами. Гуманізація висуває інше завдання – сприяти усіма можливими способами розвитку дитини. Тому відновлення сучасної школи у контексті запровадження у педагогічну практику гуманістичних виховних систем, які характеризуються

особистісним підходом до виховання, принесуть якісні зміни у навчально-виховний процес.

Список використаних джерел:

1. Амонашвили Ш. А. Школа жизни: Трактат о начальной ступени образования, основанной на принципах гуманно-личностной педагогики / Ш. А. Амонашвили. – М. : Изд. дом Амонашвили, 1998. – 80 с.
2. Амонашвили Ш.А. Основания педагогики сотрудничества / Шалва Александрович Амонашвили // Новое педагогическое мышление / [под ред. А. В. Петровского]. – М. : Педагогика, 1989. – С. 114–178.
3. Бех І. Д. Особистісно-зорієнтоване виховання: Науково метод. посібник/ І. Д. Бех. – К. : ІЗМН, 1998. – 204 с.
4. Бех І. Д. Концепція виховання особистості / І. Д. Бех // Радянська школа. – 1991. – № 5. – С. 40–47.
5. Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття). – К., 1994. – Розділ «Зміст освіти». – С. 11–14.
6. Шиянов Е. Н. Гуманизация профессионального становления педагога / Е. Н. Шиянов // Педагогіка. – 1991. – № 9.– С. 20–25.